

Utenriksministeren

Utenriks- og forsvarskomiteen
v/leder Ine Eriksen Søreide

Oslo, 30. april 2025

Uttalelse fra Utenriksdepartementet ang. Dokument 8:274 S (2024-2025) – representantforslag fra representantene Fylkesnes, Lie, Hussein og Fiskaa

Jeg viser til Utenriks- og forsvarskomiteens brev av 23. april 2025, der det bes om Utenriksdepartementets uttalelse til Dokument 8:274 S (2024-2025) fra representantene Torgeir Knag Fylkesnes, Kathy Lie, Marian Hussein og Ingrid Fiskaa, hvor det foreslås at regjeringen bør «setja fredsarbeid i sentrum av norsk utanrikspolitikk».

Om forslagene til vedtak:

1. *«Stortinget ber regjeringa syte for at Noreg sluttar seg til FNs atomvåpenforbud.»*

Norges mål er en verden fri for kjernevåpen. Kjernevåpenenes katastrofale humanitære konsekvenser vil ramme oss alle. Det er et sterkt argument for de-eskalering, risikoreduksjon og nedrustning. Det understøtter den sterke normen mot bruk. Kunnskapen om kjernevåpenenes humanitære konsekvenser har økt betraktelig siden Oslo-konferansen i 2013, og fortsetter å øke. I fjor besluttet FNs generalforsamling å etablere et vitenskapspanel for å utrede konsekvensene av kjernefysisk krig. Norge var tidlig medforslagsstiller, og vi kommer til å støtte panelet økonomisk.

Norge har vært observatør til de to første statspartmøtene til Traktaten om forbud mot kjernevåpen (TPNW), og det er en norsk prioritet å ha god dialog med land fra alle regioner om kjernefysisk nedrustning. Norge deltok ikke ved årets statspartmøte i TPNW. Dette skyldes den sikkerhetspolitiske situasjonen vi står i. Beslutningen legger ikke føring på kommende TPNW-statspartsmøter.

I vår sikkerhetspolitiske virkelighet per i dag er det ikke et alternativ å bli medlem av TPNW. TPNW vil bli viktig når kjernevåpenene er eliminert, men tilbyr ikke en troverdig vei til null. Det er unison politisk enighet om «ingen atomvåpen på norsk jord i fredstid», men en avtale om Norden som kjernevåpenfri sone vil stride mot våre allianseforpliktelser.

2. «Stortinget ber regjeringa arbeida for at NATO går bort frå strategien om førstebruk av atomvåpen.»

NATOs avskrekking og kollektive forsvar er basert på en blanding av kjernefysiske, konvensjonelle og missilforsvarskapasiteter, komplementert av kapabiliteter i det ytre og digitale rom. Det grunnleggende formålet med NATOs kjernefysiske kapasiteter er å sikre fred, forhindre tvang og avskrekke aggresjon. NATO vil kun vurdere bruk av kjernevåpen under ekstreme omstendigheter.

Det er ikke i Norges eller NATOs interesse å erklære at det ikke finnes noen tenkelige tilfeller hvor vi vil vurdere å benytte kjernevåpen før en motstander. En erklæring om ikke-førstebruk vil undergrave NATOs avskrekkingsevne med hensyn til andre former for strategiske angrep. Fraværet av en ikke-førstebrukspolitikk skaper usikkerhet hos potensielle motstandere og gjør det vanskeligere å forutsi hvilke spesifikke handlinger som vil føre til en kjernefysisk respons.

Norges og NATOs mål er tydelig: vi ønsker å legge til rette for en verden uten kjernevåpen. Ensidig nedrustning fra NATOs side vil imidlertid ikke gjøre verden tryggere. Så lenge kjernevåpen eksisterer må NATO ha en troverdig kjernefysisk avskrekkingsevne. Russlands kjernevåpentrusler understreker det.

3. «Stortinget ber regjeringa arbeida for eit internasjonalt forbod mot bruk av upresise eksplosive våpen i byar og tettbygde strøk.»

I november 2022 gikk Norge sammen med 82 andre land om en politisk erklæring om å gi sivile bedre vern mot eksplosive våpen i byer og tettbygde strøk, *Political Declaration on Strengthening the Protection of Civilians from the Humanitarian Consequences Arising from the Use of Explosive Weapons in Populated Areas* (EWIPA). Erklæringen er ikke rettslig bindende, men inneholder forpliktelser som å unngå eller avgrense bruk av eksplosive våpen i byer når det kan forventes å ramme sivile, sørge for tilstrekkelig humanitær hjelp til ofre og dele data om skadevirkninger med de som skal respondere. Erklæringen er et viktig bidrag for å styrke etterleving av krigsfolkeretten, og Norge arbeider for at enda flere stater vil slutte seg til, blant annet som vertskap for den første internasjonale oppfølgingskonferansen som fant sted i Oslo i fjor. Ved å gjennomføre forpliktelsene i erklæringen kan vi styrke vernet av sivile fra de mest brutale konsekvensene av krig.

4. «Stortinget ber regjeringa arbeida for ein internasjonal juridisk bindande avtale som regulerer autonomi i våpen og sikrar meningsfull menneskeleg kontroll.»

Norge er en aktiv deltaker i de internasjonale prosessene om selvstyrte våpensystem, inkludert den mellomstatlige arbeidsgruppen om dødelige autonome våpensystem (GGE LAWS) som møtes to ganger årlig i Genève. I 2024 etterlyste FNs generalsekretær

medlemslandenes syn på selvstyrte våpensystem. I Norges nasjonale innspill tok regjeringen til orde for en rettslig bindende regulering av dødelige autonome våpensystem langs to spor: Våpensystem som ikke kan brukes i tråd med folkeretten, blir foreslått forbudt, mens de øvrige blir underlagt regulering. Regjeringens primære målsetting er å etablere det rettslig bindende instrumentet innen rammen av Konvensjonen om inhumane våpen (CCW), der medlemsland inkluderer alle de mest betydningsfulle militæraktørene globalt og regionalt.

5. «Stortinget ber regjeringa forsterka norske mineryddingsprogram»

Støtte til global mineinnsats er en viktig del av Norges bredere humanitære arbeid. Dette engasjementet har vært urokkelig i flere tiår. I 2025 vil Norges økonomiske bidrag til mineinnsats overstige 460 millioner kroner, med mulighet for ytterligere økning gjennom året. Norge samarbeider med organisasjoner som er i front for å sette standarder for kartlegging, opprydding og kapasitetsbygging og som arbeider tett med nasjonale styresmakter og berørte lokalsamfunn for å kartlegge og rydde miner og andre eksplosiver.

Norge oppfordrer også de berørte statene til å gjøre mineinnsats til en nasjonal prioritering. Norge støtter innovative finansieringsmekanismer for å styrke innsatsen på området, og leder an arbeidet med å utforske muligheten for et fond som vil støtte mineinnsats i land som opplever finansieringsmangel, til tross for at de er på rett vei mot å bli fri for miner.

6. «Stortinget ber regjeringa forsterka norsk innsats for fred i Sudan.»

Norges engasjement i Sudan er langvarig og bredt. Krigen i Sudan har pågått alt for lenge og må stanse. Det krever at partene inngår en forpliktende våpenhvile. Så snart som mulig er det også kritisk å få på plass en forpliktende politisk prosess med eierskap i det sudanske folk. Vår målsetting er å bidra til en ny demokratisk overgangs-periode og en sivil regjering som har bred forankring. Det er avgjørende at Sudan forblir et samlet land. Norge jobber iherdig for å oppnå dette, gjennom dialog med berørte parter i Sudan, og da særlig med vekt på sivile krefter og i samarbeid med regionale aktører og organisasjoner, samt med Troika-landene USA og Storbritannia.

Norge har økt sin humanitære støtte til Sudan som følge av konflikten. Vi jobber også aktivt humanitærpolitisk for å få partene til å overholde sine forpliktelser i henhold til internasjonal humanitærrett. Med andre ord: til å beskytte sivile og tilrettelegge for humanitær tilgang. Vi tar dette opp i kontakt med representanter for de krigende partene og i internasjonale møter og fora.

Det er viktig at det internasjonale samfunnet er koordinert og samles om Sudan. Utviklingsministeren deltok derfor nylig på et høynivåmøte i London i forbindelse med to-årsmarkeringen for krigen. Konferansen samlet utenriksministre fra de viktigste nabolandene og sentrale internasjonale aktører.

7. *«Stortinget ber regjeringa støtta Ukraina i forhandlingar om ein rettferdig fred.»*

Norges posisjon er tydelig: Både Ukraina og Europa må med i forhandlingene. Ikke bare gjennom å delta, men også ved å være med på å legge premissene for samtale. Ukraina må fortsatt styrkes på slagmarken slik at de kan forhandle fra en best mulig posisjon. Ukrainas suverenitet og uavhengighet må sikres. Eventuelle framtidige medlemskap i allianser og organisasjoner må være Ukrainas eget valg.

Fredsforhandlingene må ikke skje på en måte som gir president Putin anledning til å diktere premissene. Målet må være en varig og bærekraftig fred og ikke bare en pause i kamphandlingene. Her trekker Norge på våre erfaringer med konfliktløsning for å bidra til Ukrainas forberedelser til eventuelle forhandlinger.

På ukrainske forespørsler, har Norge basert på fred- og konfliktløsningserfaring bidratt med støtte, erfaringsdeling og kapasitetsbygging for å bidra til å gi Ukraina et best mulig utgangspunkt i forhandlinger. Norge har arbeidet målrettet for å mobilisere støtte til Ukrainas fredsplan, herunder bidratt inn i høynivåmøter og aktivt benyttet vår konfliktløsningserfaring i dialog med land i det globale sør for støtte til Ukraina. Norge har støttet Ukrainas arbeid med humanitære forhandlinger som er etterspurt og verdsettes av Ukraina.

8. *«Stortinget ber regjeringa ta initiativ til ein internasjonal våpenembargo mot Rwanda for å stoppa krigen i Kongo.»*

Det er et hovedanliggende for regjeringen å forsvare folkeretten uansett hvem som begår brudd. Derfor har Norge vært tydelig i sin fordømming av M23s offensiver og Rwandas støtte til M23. Vi har understreket at DR Kongos suverenitet og territoriale integritet må respekteres, og at rwandiske soldater på kongolesisk jord er et brudd på FN-pakten. Norge har sluttet seg til listeføringer i EUs restriktive tiltak mot personer og enheter som bidrar til konflikten i DR Kongo. Listeføringene omfatter m.a. sentrale medlemmer av M23 og Rwanda Defence Force. FNs sikkerhetsrådsresolusjon av 21. februar om situasjonen i DR Kongo krever at Rwanda stanser støtten til M23 og trekker troppene sine ut av DR Kongo. Innføring av sanksjoner inngår ikke i vedtaket.

Norges syn er at det er multilaterale, globale og tvingende sanksjoner vedtatt av Sikkerhetsrådet eller andre tiltak som det er bred internasjonal oppslutning om, som har størst legitimitet og effekt for å påvirke en stat til å endre atferd.

Konflikten i Øst-Kongo er nå inne i sitt 4. tiår. Konfliktbildet er svært komplekst, med over 100 aktive væpnede grupper. FN innførte i 2003 våpenembargo for å hindre våpen og annen militær støtte til væpnede grupper i DR Kongo. Tross våpenembargoen har tallet på væpnede grupper og konflikter økt. Bare en politisk løsning, der en også tar tak i de underliggende årsakene til konflikten, vil gi varig fred. Det er tatt flere initiativ, både i og utenfor regionen, for å føre partene i konflikten til forhandlingsbordet, og den siste tiden har det vært framgang i fredssamtalene mellom DR Kongo og Rwanda. Det er på

det nåværende tidspunktet ikke ønskelig å ta initiativ som kan ta fokus vekk fra pågående dialogspor.

9. *«Stortinget ber regjeringa etablera eit program for vennskapskommunar i samarbeid med KS, for å støtta opp under dette verkemiddelet.»*

Regjeringen er positiv til at norske kommuner og fylkeskommuner etablerer vennskapskommuner og samarbeider med lokale og regionale myndigheter i andre land. Kommuner og fylkeskommuner har viktige erfaringar i demokratiutvikling og å styrke demokratiet nedenfra. KS har hatt roller med å mobilisere og veilede kommuner som vil delta i kommunesamarbeid med kommuner i andre land.

Utover dette vil jeg henvise til kommunal- og distriktsministeren som konstitusjonelt ansvarlig statsråd.

10. *«Stortinget ber regjeringa sørga for at sivil forskning på fred og sikkerheit får auka finansiering og stabile rammevilkår, inkludert av forskningsinstitutt som forskar på fred og sikkerheit får auka grunnløyvingar.»*

UDs årlige tildeling på rundt 250 millioner kroner til Norges Forskningsråd skal bidra til å nå bærekraftsmål 16 og 17 om fred, rettferdighet og internasjonalt samarbeid. Tildelingen skal bidra til å styrke fredsprosesser og bærekraftig utvikling, likestilling og global helse. Geografisk legges det vekt på å styrke forskning på Ukraina og Russland, samtidig som det legges særlig vekt på å videreføre forskningssamarbeid med Afrika sør for Sahara. UD har bedt om at forskning tilknyttet tematikken fred og forsoning, herunder forskning som kan styrke fredsprosesser og bidra til konfliktløsning, blir særlig prioritert. I tillegg bidrar UD til grunnfinansiering av Chr. Michelsens Institutt, som forsker på en rekke temaer sentralt for fred, forsoning og konfliktforebygging.

11. *«Stortinget ber regjeringa styrka tilskotsordninga for freds- og nedrustningsorganisasjonar i Noreg i framlegg til statsbudsjett for 2026, og gjera denne meir føreseieleg og langsiktig for organisasjonane.»*

Tilskudd til de norske organisasjonene som arbeider med fred og nedrusting avhenger av størrelse og fordeling av statsbudsjettet for øvrig. Regjeringen kan ikke på nåværende tidspunkt forskuttere fordelingen av midler i høstens budsjettproposisjon. Regjeringen er enig med representantene i at bestep praksis i tilskuddsforvaltning er å være mest mulig forutsigbar og langsiktig ovenfor våre samarbeidspartnere. Gitt at budsjettproposisjonen gjelder for et år av gangen kan likevel ikke regjeringen der foreslå tiltak som gjør støtten mer forutsigbar og langsiktig.

12. *«Stortinget ber regjeringa setta ned ein fredskommisjon som skal vurdere korleis Noreg kan styrka det konfliktførebyggande og fredsskapande arbeidet, både i nærområda og globalt.»*

Regjeringen kommer til å fortsette å prioritere et aktivt freds- og konfliktdiplomati, dette er en av Norges viktigste innsatslinjer for en tryggere og mer stabil verden og er tett sammenvevd med vår utenrikspolitiske innsats for å trygge vår egen velferd og sikkerhet.

Jeg ønsker å minne om at Regjeringen skal fremlegge en melding om norsk innsats for fred og konfliktløsning til Stortinget i inneværende sesjon. Meldingen vil vise til at det norske arbeidet for fred og konfliktløsning er sentralt i en verden som endres i hurtig tempo, med økt konfliktnivå og med FN-pakten under press.

I meldingen vil vi redegjøre for målene med innsatsen, hvilke virkemidler som brukes, og hvilke resultater som oppnås i norsk diplomatisk innsats for å løse, forhindre eller dempe konflikter. Meldingen vil også ta for seg samarbeid og partnerskap med lokale, regionale og internasjonale aktører. Dette inkluderer norsk og internasjonalt sivilsamfunn og ikke-statlige aktører, samt vårt samarbeid med en rekke land.

Meldingen vil også peke ut en vei framover for videre norsk innsats som en integrert del av norsk utenrikspolitikk, med foreslåtte tiltak.

13. «Stortinget ber regjeringa føreslå eit forbod mot handel og anna næringsverksemd som bidrar til å oppretthalda Israels ulovlege okkupasjon og nærvær i Palestina.»

Regjeringen mener at de folkerettsstridige israelske bosettingene er blant de største hindringene for en fredelig løsning på konflikten mellom Israel og Palestina, og utgjør en trussel mot fred og sikkerhet i regionen. Regjeringen vedtok allerede i 2022 å tydeliggjøre at produkter fra ulovlige israelske bosettinger skal merkes. I mars 2024 kom regjeringen med en frarådning til norske selskaper som advarer mot å drive handel og næringsvirksomhet som bidrar til å opprettholde de folkerettsstridige israelske bosettingene. Regjeringen skjerpet denne frarådningen i oktober 2024.

Regjeringen vil ikke innføre boikott eller ensidige norske sanksjoner mot Israel. Det er ikke i samsvar med norsk sanksjonspolitikk å innføre sanksjoner alene. Innføring av slike sanksjoner vil innebære et brudd med etablert norsk sanksjonspolitikk gjennom mange år, en linje som er tverrpolitisk forankret. Regjeringens syn er at det er multilaterale, globale og bindende sanksjoner vedtatt av FNs sikkerhetsråd eller andre tiltak med bred internasjonal oppslutning som har størst legitimitet og effekt for å påvirke en stat til å endre atferd. Verken Sikkerhetsrådet eller EU har hittil vedtatt tilsvarende sanksjoner.

Arbeiderpartiets landsmøte vedtok at partiet skal ta initiativ til et forbud mot handel og annen næringsvirksomhet som bidrar til å opprettholde Israels ulovlige tilstedeværelse i Palestina. Regjeringen vil nå gå i gang med å følge opp vedtaket fra landsmøtet. Det er for tidlig å si noe konkret om hvordan dette skal gjennomføres.

Regjeringen vil også fortsette vårt diplomatiske arbeid med full styrke for en varig løsning på den israelsk-palestinske konflikten som ivaretar begge folks selvbestemmelsesrett og rett til å leve i fred og sikkerhet, basert på tostatsløsningen.

14. «Stortinget ber regjeringa koma tilbake til Stortinget med forslag til reviderte etiske retningslinjer for oljefondet som set ein stoppar for fondets investeringar i selskap som sel våpen til land som bryt FN-pakta og/eller krigens folkerett».

Som konstitusjonelt ansvarlig for Statens pensjonsfond utland (SPU) har finansministeren bedt meg uttale følgende på statsrådets vegne:

Statens pensjonsfond utland er en finansiell investor. Målet med forvaltningen av fondet er høyest mulig avkastning til akseptabel risiko. Fondet skal forvaltes ansvarlig. Fondet er ikke et redskap i utenrikspolitikken.

Finansdepartementet har fastsatt retningslinjer for observasjon og utelukkelse av selskaper fra fondet. Disse handler om hva fondet av etiske hensyn ikke skal være investert i, og har bred støtte i Stortinget. Retningslinjene inneholder både produktkriterier, blant annet for våpen som ved normal bruk bryter med grunnleggende humanitære prinsipper, og atferdskriterier som blant annet omfatter grove eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene og alvorlige krenkelser av rettighetene til individer i krig eller konfliktsituasjoner. Retningslinjene ble sist revidert i 2021 på bakgrunn av Etikktutvalgets utredning NOU 2020: 7 Verdier og ansvar. Det ble da blant annet tatt inn et kriterium om salg av våpen til stater i væpnede konflikter som benytter våpnene på måter som utgjør alvorlige og systematiske brudd på folkerettens regler.

Det faglig uavhengige Etikkrådet vurderer selskaper opp mot retningslinjene. Det legges stor vekt på et grundig arbeid i rådet. Hovedstyret i Norges Bank avgjør slike saker, og sakene offentliggjøres først etter at banken har solgt seg ut av selskaper som skal utelukkes. Verken regjeringen eller departementet legger seg opp i enkeltsaker i dette arbeidet.

Etikkrådet har på bakgrunn av krigen i Gaza gått gjennom fondets portefølje for å identifisere våpenselskaper som kunne være aktuelle å vurdere for utelukkelse. I et brev til Finansdepartementet i august 2024 skrev rådet at våpenselskaper som kunne vært aktuelle å utrede i forbindelse med krigen i Gaza, i vesentlig grad allerede er utelukket fra fondet under produktkriteriene for våpen, i all hovedsak på bakgrunn av produksjon av kjernevåpen.

Rammeverket og Etikkrådets arbeid i saker om krig og konflikt er nærmere omtalt i den årlige stortingsmeldingen om Statens pensjonsfond som ble lagt frem 10. april 2025 (Meld. St. 22 (2024–2025)).

Rammeverket for å ivareta at SPU ikke skal være investert i selskaper der det er en uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til eller selv er ansvarlig for grove brudd på etiske normer, er godt. Intensjonen i forslaget fra representantene Knag Fylkesnes, Lie, Hussain og Fiskaa er allerede ivaretatt gjennom dagens kriterium om salg av våpen til stater som benytter dem på måter som utgjør alvorlige og systematiske brudd på folkeretten.

15. «Stortinget ber regjeringa auka Noregs kapasitet til å straffeforfølga brotsverk mot menneskeslekta.»

Kripos ved seksjon for internasjonale forbrytelser (SIF) har det nasjonale ansvaret for etterforskning av krigsforbrytelser, folkemord og forbrytelser mot menneskeheten. Seksjonen deltar aktivt i samarbeid mellom ulike land og bistår Den internasjonale straffedomstolen (ICC) ved behov.

I tillegg til annet internasjonalt samarbeid støtter Norge opp om arbeidet til Den internasjonale straffedomstolen (ICC), både økonomisk og politisk. Norge har i flere sammenhenger forsvart domstolens uavhengighet og kritisert sanksjoner mot domstolen og dens ansatte. Norge samarbeider med likesinnede stater for å sikre ansvarliggjøring for aggresjonsforbrytelsen mot Ukraina.

16. «Stortinget ber regjeringa fremme sak om å ratifisera Kampala-tillegget til Roma-vedtektene slik at Den internasjonale straffedomstolen får jurisdiksjon til å straffeforfølga aggresjonsbrotsverk.»

Et forslag om ratifikasjon av Kampala-tillegget ble sendt på høring med frist 21. mars d.å. Regjeringen arbeider med sikte på å fremme en sak for Stortinget inneværende sesjon.

17. «Stortinget ber regjeringa fremme sak om å styrka det norske bidraget til Den internasjonale straffedomstolen (ICC) med finansielle og menneskelege ressursar i statsbudsjettet for 2026.»

Norges konsistente linje har vært at domstolen må ha tilstrekkelige ressurser i sitt regulære budsjett til å utføre sitt mandat. Dette tar vi til orde for i forhandlingene om ICCs budsjett. Norge har også støttet ICCs arbeid ved å sekundere to etterforskere fra Kripos. Dette bidraget blir nå styrket med én etterforsker og forlenget til 2027. ICC tar ikke imot øremerkede midler.

Med vennlig hilsen

Espen Barth Eide